

Հայրենիքի խմբագրութիւնն այն պա-
րագային միայն գուցէ իրաւունք պիտի
ունենար այսպիսի որոշողութեան մը գա-
լու, երբ քննէր ու տեսնէր որ ֆրանսե-
րէնի մէջ ալ *soi-même*-ի հայցականը կը
գործածուի իբր արմատ կամ պարզ բառ,
ու իբր այսպիսի կը հոլովի և խնդրի կ'ըլ-
լայ ամէն տեսակ բայերու. մինչդեռ մեր
գիտցածն այն է, որ գոյութիւն չունի այս-
պիսի ինչ ֆրանսերէնի մէջ, ու *soi-mê-
me* կը գործածուի նախադրութիւններով
միայն, առանց յօդի, օրինակի համար.
*de soi-même, à soi-même, en soi-
même, և այլն:* Եւ այս նախադրութիւննե-
րը կ'առնէ ըստ պահանջման տեսակի իրեն
հետեւող բային. ուստի կ'ըսուի, *On doit
parler rarement de soi-même-Pen-
ser à soi-même - Il faut conduire
ses affaires soi-même, և այլն:*

Արդ, ո՞ր է այս օրինակներուն մէջ
soi-même-ի հայցականն իբր արմատ
կամ պարզ բառ հոլովուած, ինչպէս հայե-
րէնի մէջ կ'ընեն այլանդակօրէն վերոյի-
շեալ գրողներն ինքզինքը հայցականը, և
չարաչար կը տանջեն զայն, թոյլ տալով
որ ամէն տեսակ յարմար և անյարմար
բայ գայ զարնէ անոր զլխուն:

Չ'արժեր կարծիմ աւելի երկարել քմա-
հանդրով ըսեմ, թէ՛ տգիտութեամբ, կամ
յոռի սովորութեամբ գործածուած այսպի-
սի տարրական և աններելի սխալի մը վրայ.
միայն պիտի յորդորեմ թուր հայ լեզուն
սիրողները, որ վերոյիշեալ օրինակները
չգրեն սխալ՝ այլ ուղիղ:

Հ. ԵՐԵՄ Վ. ԱՊՐՈՅԵԱՆ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

(ԺՋ. ԺԷ. ԺԸ և ԺԹ Դ-Ի Կ. Պէ-ն)

(Շար. տես Բազմ. 1929, էջ 229)

Ջ.

(ԺԹ ԿՈՐ 1800-1865)

52.

Դսմբարան

Մեծանուն քոստնի Զարագեանց Գառպար
Ամիրայի և ռ. դոյն Պարտասար Ամիրայի
Բազմախառ Միաբնակիւնոյ Սր. Երրորդու-
[քիւն]

Եկրցչ. քաղաքուն Գառպար Արայի որ
Կատարեցաւ քսան և ինը տարե ձեռքի.
Բնի գիրի Հոփիսիմի ցանկայի մօրն
Մովսէսեան ժամանկոյ ի Քրիստոս.

Դաւար բարունակ՝ ծաղիկ թիւրաբաց,
նի չքնաղազեկ՝ զաւակ զրկանաց.
Զիմրի թառամեալ՝ ի ժանտ խորշակաց.
Փոյթ ի փոյթ հասեր՝ յայս ծիր շրջանաց,
Դու կենդանափայլ՝ վարդ հոտոտանաց.
տանն Զէրեզեան՝ յիշատակ կենաց:
Լինել ունէիր՝ պսակ պարծանաց.
արդ եղեր այժմուս՝ թախծ թախծանաց.
Պաղտասար հայր քո՝ կարի անձկայրանց.
ի կոծ դառութեան՝ և յալիս լալեաց.
Պար տեալ զքե համակ սեւազգեաց
երգէր Դաւթայ յողբ հառաչանաց:
Ո՛ր ես Գասպարիկ ճորդեակ քաջազանց.
որդեակ իմ Գասպար լոյս իմոց աչաց:
յամի Տեառն 1852 մայիս 1.

Է

Տապան

Մեծահաւատ Պաղտասար Ամիրայի Զէ-
րագեան որ հանգեաւ վաթսուն և եօթը
ամաց:

53. Զի Թորգոմեան տան վեհագունք յայս կա-
[տար,

աղէկիզեալ մատն չար(թ)ն յողբոց լար:
Միթէ վսեմ և բարեբար իշխանի,
հողախնդի ի դամբան:

Աս երկրորդ Բէսէլիէ մեզ ցուցաւ,
ճարտարապետ Երրորդութեան տաճարիս.
Հանդիսացաւ պատճառ նախկին յառատ տուրս
ի յաղթանակ շիրութեան:

Թարիք պէս պէտ մի զմիով ել և էջ.
 յանձն նորա և հանապազ խայտային:
 Զուարթազէմ փայլէին դէմք իւր ի վա(ս)~
 ի սէր սրբոյ տաճարիս: (տակ)

Աստուածային սիրոյն չքնաղ և դամբար,
 փայլէր յոգիս անշնչելի վառ ի վառ:
 Նոյն մաքրութեամբ զիրն հոգի աւանդեաց,
 հասեալ վերին օթեանս:

Որ տէրզ ես երկնից՝ երկրի տաճարաց.
 շող կաթնեցես լուսոյդ անմահ տէրութեանդ.
 Ի յերկնաճեմ ընկալեալ սուրբ առաքատս.
 որում անյազ կայր ոգին:

յամբ Տեառն 1854
 օգոստոսի 19

Ե

54. Դամբարան
 Զմիւռնացի բարեհաճախ Ստյափանէսն Դուիթ
 աղայի պարկեշտաւուն ամուսին Սրբունի
 Տիկնոջ

Որ ի դամբանդ հանգչի տունիկ մանկամարդ,
 Պարկեշտութիւն փայլէր յանձին անարատ.
 Անկաւ զօրերն անցուցանէր անբարբառ,
 Քան զայծեմինի յարդիւն բարեաց ոչ նուազ:
 Մահազուճակ երկունս անկեալ կառաղի,
 Տարածամաւ ի հողդ սեռա նուաճի:
 փոխեալ ի հասակի 35 ամաց

Տեառն
 յամբ
 1854 մարտ 20

55. Կենանք մեր անցանի՝ որպէս հովանի,
 Բայց անուն բարի՝ Թոյ կենդանի:
 Տապանս է տեղի՝ այն Զարբխանցի,
 Բողաչաճան որդի՝ Յակոբ աղայի:
 Յայտ մահարձանի՝ կան հայր և որդի,
 Կենօք և մահու՝ անբաժ սիրելի:
 Յիսուն և հինգ էր՝ իւր հասակ ամի,
 Փոխեցաւ երկրէս՝ առ Տեառն ամենի:
 Առ քեզ պաղատի Փրկչիդ Յիսուսի
 Հանգ՝ ի յերկնի ի լոյս խորանի:
 յամբ տեառն 1855 հոկտեմբեր 15

56. Մահարձան
 Կարապետ Ուգունեան թալսացի,
 Լի յուսով յարութեան աստ հանգչի:
 Այր պարկեշտ հաւատովք զօրաւոր,
 Որ գանձուց փոխանակ երկրաւոր,
 Ըստացաւ յԱստուծոյ գանձ անգին:
 ԶՅԱՅԻՍ Սըբբազան բաբունին,

Զոր ազգիս ընտրութիւն նորակարգ,
 Ետ ՍՐԲՈՑ քաղաքին պատրիարք:
 Եւ որ զայտ մահարձան սրբազգեաց,
 Յիշատակ ծընողին իւր կանգնեաց:
 յամբ 1855 — 16 ապրիլ

Ըստեփան Ուգունեան թալսացի,
 Բարոյ առն բարի էր և որդի:
 Որ թէպէտ ի յանձին իւր պահեստ,
 Ըստացեալ էր խնարհ իմ առուեստ,
 Այլ ընտիր միշտ ի գործ լաւութեանց,
 Սիրեցաւ ի տեսանէն բարութեանց:
 Եւ դեռ եւս տիօք զօրաւոր
 Փոխեցաւ ի հանգիստն երկնաւոր.
 Եւ աստէն ընդ վիմաւ ընդ իւր հօր.
 Հանգչի քաղցր յարութեան մինչ ի յօր:
 յամբ Տեառն 1855 յուն. 10 և շինեց.
 տպնս. 1865

57. Դամբարան
 Աժաւսեր. սրբ. Եւսայի աղայի Պէկեւոնց
 Ո՛րդու մարդախանձ Պարկեանց սուր մկրատ
 ընդէր ի սպառ.
 Վե՛հ առաքինոյս պատուական կենաց փորեւ
 ցեր զլարս:
 Սա մեծահաւատ և բարգաւաճեալ ի ձիրս
 հոգւոյն
 Կրօնասիրութեան, յազգասիրութեան ի
 փառս փայլուն:
 Պանծալի էր իսկ և առ ի հոգալ զաղքատն
 և զայրին,
 Զթողեալ պակաս ի սրբութեանց ինչ ամ.
 բարբառ մասին:
 Նա զպատուական զխաչին սրբոյ չքեղ դրօւ
 շակ,
 Ի սիրտ և ի լանջ կրօնիւք բարձեալ ի գէմս
 համարձակ.
 Հառաչանք և ճիշ, ո՛հ, սրտակոտոր բառ.
 Նախ խումբք որբոց,
 Արդ գերաշխարհիկ հեծեն յարաստուս ի
 սուգ և ի կոծ:
 Բուժեան վե՛հ մուսայդ դառնութեան սրտիցս
 կարեւրեր զխոց,
 Զի որպէս ասուպ փայլեալ ժամք հապճեւ
 պանաց վե՛հիւ աւուրց:
 Մի՛ լաք զիս աստէն, Թորգոմեան Ազգին
 ընտիր վե՛հազունք.
 Զի չեմ մեռեալ այլ կամ կենդանի յորւ
 զիս իմ առոյգ:
 Ո՛հ լիցին փառք նոքա և պարծանք Ազգիս
 իմ սիրուն.

Ո՛հ պահեստըն փառս իմ անուան յաւիտեան
կանգուն:

Արդ միայն հոգիս գումարթուն կանխեալ
առ լոյս իմ և Տէր,

Որ նմա աստէն իմ կմախք մնան չիրմիս
անհամբեր:

Խնդրեմ զիս յաշնայցդ ի սուրբ գումարէն
մի՛ մերժեր զիս Տէր,

Լսելի արա եկայք օրհնութեան ԱՍՏՈՒԱՄ
մարդասէր:

Փոխեալ ի հասակի 60 ամաց
1855 սեպ. 15

58. Ես մայր Տաքէսեան
գութսուն և մէկ զարուն
կեցի անդրբւր և երջանկաւէտ.
արդ մնամ մեծաւ անձկանօք,
զի և առ իս ասացէ Տէ՛ր
— Տալիթա կու՛մի —
1867

է

59. Ամաց մետասանից
Թագունի օրիորդ չքնաղ

Տաքէսեան տոհմին ի սուգ,
Ընդ սրբատաշ մարմարիտնաս
Ննջէ գգուն յաւերժական.
1859

է

60. Անգութ մանգաղին Այս է տապան հանգստեան
Սիրոյ ողջակէզ, Մանեայ տիկնոջ դուստր
Ջտուն Աճէմեան Վանեայ տիկնոջ հետ
Թողեր աղեկէզ. Համալպաշեան Պետ.
Անուն իմ Մատա, յոսի
Թիա Եւ կողակից Աճեմեան
Խույտմէի արուեստ մահ.
Հանէ ողորմիս, հոգ Ոսկէրի Մատթի
ւոյս ողջակէզ:

Փոխեալ 1827
մայիս 25

Սա զամս ետէս
Ընդ եօթնասուն.
Սընեալ ծէրութեամբ
Լի բազմաբէզուն:
Մինչ յանմահութեան

Փոխիւր անպ ի ծոց.
Մայր ինթըն գոլով
Ջորէցունց որդւոց.
Ջատաքինութեանց
Իւր թիւ արգանդ,
(ֆ)ան զ(շ)արս ամաց.
Թողոյր ի յաւանդ:
յամի առ. 1867¹
փետրվար 24

Հոս կը վերջացնենք տապանագիրներու
մասին մեր կատարած ուսումնասիրութեան
այս առաջին փորձը: Ուրիշ առթիւ մը
պիտի խօսինք տապանաքարերու զարդա-
քանդակներուն վրայ: Ինչպէս աւելի վերը
յայտնեցինք՝ Բերա-Բանկաթիի գերեզ-
մանատունը մեզ իրը ազդեւր ընտրեցինք,
որովհետեւ ան բազմատեղով է. Պոլսոյ ու-
րիշ հայ գերեզմանատուներուն հետ, նոյն
խսկ այսօրուան վիճակին մէջ անհամեմատ
աւելի հետաքրքրական է թէ՛ զբական և
թէ՛ արուեստագիտական կրկին տեսակէտ-
ներով:

Պատճառն ալ սա է որ՝ Բերայի հայերը
եւրոպացիներու հետ մշտատե կարաբերու-
թեան մէջ զտնուելով, է. Պոլսոյ ուրիշ
թաղամասերու մէջ բնակութիւն հաստա-
տած հայերէն շատ աւելի զարգացած էին:
Գերեզմանատուներու ուսումնասիրու-
թիւնները անսպառ նիւթ կրնան մատակա-
րարել հայ կեանքին վրայ: Գրագէտը,
բանասէրը, արուեստագէտը, բժիշկը և
այլն ամէնքն ալ իրենց կարգին մեծ չափով
կրնան օգտուիլ մեր պապերուն մեզ աւանդ
ձգած տապանագիրք ուսումնասիրելով: Մեր
յօդուածաշարքին մէջ չգտնողեցինք «Նա-
հատակներու» և օտար լեզուներով (թուր-
քերէն, վրացերէն) գրուած տապանագիր-
ները, որոնք առանձին պէտք է ուսում-
նասիրուին:

Գ. ԼՆԱՍԻՐ

→→→→→

1. 1865 պիտի ըլլայ, որովհետեւ 1865էն անդին կա-
ռավորութեան հրամանով Բանկաթիի գերեզմանատան
մէջ ննջեցեալներու Թաղումը արգելուեցաւ պաշտօնապէս: